

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
SCOALA DOCTORALĂ DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRARE A AFACERII
DOMENIUL CONTABILITATE

TEZĂ DE DOCTORAT

-REZUMAT-

Conducător științific de doctorat:

Prof. univ. dr. HAȚEGAN Camelia-Daniela

Doctorand:

PASC Lioara Veronica

TIMIȘOARA

2024

DOMENIUL CONTABILITATE

**RISURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ÎN RAPORTAREA ȘI AUDITUL FINANCIAR
AL TRANZACȚIILOR CU PĂRȚI AFILIAȚE**

Conducător științific de doctorat:

Prof. univ. dr. HAȚEGAN Camelia-Daniela

Doctorand:

PASC Lioara Veronica

TIMIȘOARA

2024

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

LISTA FIGURILOR.....	12
LISTA TABELELOR.....	12
INTRODUCERE	15
Actualitatea și importanța tezei de doctorat.....	15
Motivația alegerii prezentei teme de cercetare	15
Metodologia de cercetare	17
Structura pe capitole a tezei de doctorat.....	17
Capitolul 1 Abordări teoretice privind tranzacțiile cu părțile afiliate și raportarea acestora.....	22
1.1 Delimitări conceptuale privind tranzacțiile cu părțile afiliate și interesele grupurilor de companii.....	22
1.1.1. Definiție și perspective ale tranzacțiilor cu părțile afiliate în grupurile de societăți	22
1.1.2 Tranzacții cu părțile afiliate: aspecte negative și pozitive	31
1.2 Prețurile de transfer componentă importantă a tranzacțiilor cu părți afiliate	34
1.3 Aspecte teoretice privind raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate.....	38
1.4. Tranzacții cu părțile afiliate riscuri și responsabilități asociate	41
1.5 Analiza bibliometrică a tendințelor de cercetare privind tranzacțiile cu părțile afiliate și raportarea acestora	50
1.5.1 Metodologie.....	51
1.5.2. Rezultatele analizei bibliometrice	51
1.6. Concluzii preliminare	63
Capitolul 2 Analiza riscurilor ca parte a analizei funcționale, componentă cheie în selectarea metodei de stabilire a prețurilor de transfer	65
2.1 Prețurile de transfer din perspectiva fiscală.....	65
2.1.1 Aspecte legislative și abordări teoretice privind prețurile de transfer	66
2.1.2 Principiul valorii de piață – principiu de bază al sistemelor prețurilor de transfer.....	71
2.1.3 Implicațiile Covid-19 asupra prețurilor de transfer	73
2.2 Analiza funcțională. Responsabilități și riscuri asociate pe ramuri de activitate.....	77
2.2.1 Analiza funcțională factor în selectarea metodei de stabilire a prețurilor de transfer și analiza comparabilității.....	80

2.2.2. Analiza comparabilității tranzacțiilor	82
2.3 Analiza funcțională a unor companii ce fac parte dintr-un grup internațional care activează în domeniul energiei	87
2.3.1 Metodologie de cercetare.....	89
2.3.2 Analiza riscurilor	89
2.3.3 Controlul riscului.....	92
2.4. Concluzii preliminare	96

Capitolul 3 Analiza gradului de conformare a raportării tranzacțiilor cu părțile afiliate..... 97

3.1 Aspecte teoretice privind raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate conform reglementărilor naționale și a reglementărilor contabile internaționale.....	97
3.2. Politici privind Tranzacțiile cu Părțile Afiliate.....	99
3.3. Studiul de caz privind raportarea tranzacțiilor semnificative cu părțile afiliate ale companiilor din domeniul energiei listate la Bursa de Valori București	102
3.3.1 Metodologia de cercetare.....	102
3.3.2 Rezultate	104
3.3.3 Discuții	109
3.4. Studiu de caz privind analiza gradul de raportare a tranzacțiilor cu părțile afiliate ale companiile listate la Bursa de Valori București	112
3.4.1 Metodologia de cercetare.....	113
3.4.2. Rezultate	113
3.4.3 Discuții	117
3.5. Concluzii preliminare	118

Capitolul 4 Auditul tranzacțiilor cu partile afiliate evidențiat prin aspectele cheie de audit..... 120

4.1 Prezentarea aspectelor cheie de audit	120
4.2 Studiu de caz privind prezentarea aspectelor cheie de audit cu privire la tranzacțiile cu părți afiliate în cazul societăților listate la bursele europene.....	124
4.2.1. Metodologia de cercetare.....	125
4.2.2 Rezultate	125
4.2.3. Interpretarea rezultatelor și concluzii	132

Capitolul 5 Cercetare empirică privind impactul tranzacțiilor cu părțile afiliate asupra performanței companiilor..... 134

5.1 Aspecte general privind impactul tranzacțiilor cu părțile afiliate asupra performanței companiilor.....	134
5.2 Cercetare empirică privind relația dintre indicatorii care evidențiază tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța financiară a companiilor.....	137
5.2.1. Metodologia de cercetare.....	137
5.2.2. Rezultate și discuții.....	139
5.2.3. Concluziile cercetării empirice.....	142
Concluzii, contribuții proprii și limitările studiilor cuprinse in teza	144
Sinteza concluziilor rezultate din teza de doctorat	144
Contribuții formulate în urma cercetării științifice.....	150
Limitări, implicații și direcții viitoare de cercetare	154
Bibliografie	156

Cuvinte cheie: *tranzacții semnificative, părți afiliate, auditor, raportare, transparență, risc, Funcții, Active și Riscuri (FAR)*

INTRODUCERE

Procedurile de audit privind prețurile de transfer ridică unele îngrijorări, deoarece acestea pot fi complexe și pot implica diverse aspecte ale operațiunilor și strategiilor unei companii. Îngrijorările comune cu privire la aceste proceduri sunt legate de complexitatea reglementărilor, documentația insuficientă, comparabilitatea tranzacțiilor, risc de penalități și amenzi, percepția publică și reputația companiei.

Studiul tranzacțiilor între părțile afiliate devine, pe timp ce trece, tot mai importantă pentru înțelegerea modului în care acestea se desfășoară în diverse scenarii economice și impactul pe care acestea îl au din punct de vedere economic.

Părțile afiliate, înțelegerea acestora, capacitatea de a le identifica în cadrul unor tranzacții controlate devine o prioritate pentru profesioniștii contabili, avocați, juriști, auditori iar cerințele introduse de către legislația națională începând cu 2024, pe lângă modificările legislative recomandate de OECD ne subliniază încă o dată importanța și necesitatea cunoașterii lor. Tranzacțiile cu părțile afiliate, sunt sensibile din mai multe puncte de vedere și trebuie să fie tratate cu atenție pentru a evita conflictele de interese sau practicile contabile incorecte. De asemenea, este important ca astfel de tranzacții să fie transparente și să respecte regulile și standardele contabile.

Prețul de transfer, adică prețul la care aceste tranzacții se derulează între afiliați, este o altă noțiune ce stârnește interes datorită modului special prin care este reglementat, determinat și documentat în vederea asigurării respectării principiului valorii de piață. Impactul acestora asupra tranzacțiilor cu părțile afiliate poate fi semnificativ și poate afecta diverse aspecte ale afacerii cum ar fi conformitatea fiscală, optimizarea fiscală, evaluarea riscurilor și a costurilor, efectele asupra raportării financiare, gestionarea riscurilor privind reputația companiei.

Actualitatea și importanța tezei de doctorat

Progresul tehnologic împreună cu digitalizarea masivă aduc o serie de provocări noi și schimbări semnificative în toate domeniile pe de o parte și globalizarea veniturilor pe de altă parte poate fi un aspect semnificativ al economiei globale moderne și poate aduce atât oportunități, cât și provocări pentru companii. Este important să se abordeze globalizarea veniturilor cu o înțelegere profundă a riscurilor și o strategie bine definită pentru gestionarea acestora. Prelucrarea unui volum enorm de date care trebuie colectate, prelucrate, stocate datorită digitalizării cu respectarea principiilor de confidențialitate aduce noi provocări. Tehnologiile emergente cum sunt inteligența artificială și automatizarea schimbă complet

modul de lucru. Odată cu avansul tehnologic apar noi riscuri și preocupări legate de procesele de muncă. Pandemia covid 19 a accelerat trecerea la munca la distanță, ceea ce conduce la noi oportunități dar și la noi provocări în ceea ce privește rescrierea acestor procese. Se impune o abordare echilibrată și responsabilă față de tehnologie și digitalizare, luând în considerare atât beneficiile, cât și riscurile asociate. Este important să ne asigurăm că tehnologia este utilizată în mod responsabil și durabil, pentru a maximiza avantajele sale și pentru a minimiza impactul negativ asupra mediului economic. Odată cu creșterea globalizării veniturilor, există o cerere tot mai mare pentru raportarea financiară transparentă și pentru dezvăluirea informațiilor legate de venituri și operațiuni la nivel global.

Motivația alegerii prezentei teme de cercetare

Această temă a fost inspirată de dorința de a îmi clarifica și a îmi răspunde la o serie de întrebări ca și profesionist contabil, legate de tranzacțiile cu părțile afiliate, curiozitatea de a cunoaște procedurile de urmat astfel încât rapoartele financiare sau alte declarații publice cu privire la politica de prețuri de transfer, modul de stabilire, metode utilizate și procese de evaluare a conformității cu reglementările fiscale, să fie respectate. Procedurile de audit privind prețurile de transfer sunt complexe și pot implica aspecte noi ale operațiunilor și strategiilor în contextul globalizării veniturilor, digitalizării și automatizării proceselor.

Viteza cu care se petrec aceste modificări ridică probleme de fiscalitate tot mai complexe atât pentru companiile care derulează astfel de tranzacții, cât și pentru jurisdicțiile fiscale din care fac parte.

Tranzacțiile abuzive, reprezintă o provocare din ce în ce mai mare pentru integritatea piețelor de capital, datorită grupurilor de afaceri predominante și naturii informale a relațiilor de afaceri.

Pentru aceste motive, am considerat vitală abordarea în detaliu a acestui subiect de cercetare și evidențierea riscurilor, beneficiilor și caracterului specific al tranzacțiilor cu părțile afiliate.

Autoritățile de reglementare ar putea dori să ia în considerare cerințe suplimentare de raportare cu privire la caracteristicile activității pentru ca acele părți afiliate să își îmbunătățească înțelegerea naturii acestora, riscurile și responsabilitățile din spatele tranzacțiilor cu părți afiliate prezentate.

Obiective de cercetare

Principalele obiective de cercetare ce s-au revelat gradual pe parcursul analizei prezentei teze cu titlul „*Riscuri și responsabilități în raportarea și auditul financiar al tranzacțiilor cu părțile afiliate*” sunt următoarele:

- Cercetarea și analiza bazei teoretice și practice, respectiv revizuirea lucrărilor științifice relevante care au cercetat domeniul prețurilor de transfer și părțile afiliate și care au abordat efectul unor indicatori, respectiv impactul acestora asupra societăților care le tranzacționează;
- Cercetarea aspectelor legislative care abordează tranzacțiile cu părțile afiliate și raportarea acestora;
- Analiza gradului de raportare și a transparenței rapoartelor privind tranzacțiile cu părțile afiliate;
- Riscurile și responsabilitățile auditorilor referitoare la tranzacțiile cu părțile afiliate;
- Elaborarea unui model econometric care arată legătura între tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța companiei;

Pentru realizarea obiectivelor propuse prima etapă a constat în documentarea aspectelor teoretice după care ideile desprinse au fost utilizate pentru culegerea datelor necesare la realizarea studiilor calitative și cantitative în vederea validării obiectivelor.

Întrebările formulate în prezenta cercetare sunt:

Q1. Care au fost perspectivele în cercetările anterioare referitoare la tranzacțiile cu părțile afiliate și raportarea acestora?

Q2. Care sunt dificultățile companiilor la întocmirea unui raport privind prețurile de transfer și analiza comparabilității tranzacțiilor?

Q3. Care este stadiul recent al conformării la cerințele legale de raportare a tranzacțiilor cu părțile afiliate ale companiilor listate la Bursa de Valori București?

Q4. Care este importanța acordată de auditori asupra tranzacțiilor cu părțile afiliate și cum sunt prezentate în rapoartele acestora?

Q5. Care este legătura între tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța companiei?

Metodologia de cercetare

Metodologia de cercetare aplicată în cadrul tezei de doctorat cu titlul „*Riscuri și responsabilități în raportarea și auditul financiar al tranzacțiilor cu părți afiliate*” și care a stat la baza studiului realizat,

include mai multe modele de prelucrare a datelor, mai precis analiza cu ajutorul unui model econometric, analiză cantitativă și calitativă, analiza bibliometrică, cercetare teoretică și empirică.

În lucrare am realizat o analiză a literaturii de specialitate și a reglementărilor legislative aferente domeniului de studiu, evaluând și sintetizând datele obținute, precum și o analiză bibliometrică. În acest scop am prelucrat seturile de date cu ajutorul programului Rstudio, utilizând programul JabRef pentru prelucrarea bibliografiei. De asemenea am colectat, pentru modelul matematic prezentat în teză, baze de date statistice pe care le-am analizat și prelucrat, rezultând o imagine coerentă asupra influenței pe care tranzacțiile cu părțile afiliate o exercită asupra performanței companiilor.

Structura pe capitole a tezei de doctorat

Scopul primelor două capitole este de a cerceta și analiza baza teoretică și practică, respectiv revizuirea lucrărilor științifice relevante care au cercetat domeniul prețurilor de transfer și părțile afiliate și care au abordat efectul unor indicatori, respectiv impactul acestora asupra societăților care le tranzacționează. Articolele au fost selectate din bazele de date internaționale referitoare la studii privind identificarea cercetărilor la nivel internațional, dar și la nivel național.

În dorința de a atinge obiectivele menționate mai sus, am dezvoltat această temă începând prin evidențierea situației curente și a informațiilor disponibile în domeniul temei alese și am continuat prin prezentarea conceptelor, elementelor și a factorilor esențiali în ceea ce privește influența acestora asupra subiectului acestui studiu.

În **primul capitol** am abordat următoarele aspecte și anume:

i) am prezentat aspecte referitoare la factorii importanți care abordează relația dintre tranzacțiile cu părți afiliate și performanța firmelor, riscurile asociate acestor tranzacții din punctul de vedere al auditorului independent, precum și avantajele pe care companiile le pot înregistra recurgând la acest gen de tranzacții.

ii) am prezentat aspecte legate de raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate și anume aspectele pozitive sau negative ale acestora precum și prețurile de transfer, raportările fiscale, contabile precum și alte raportări specifice piețelor de capital, deasemenea am examinat natura tranzacțiilor cu părțile afiliate, modul în care acestea sunt reflectate în contextul unui audit financiar precum și provocările, respectiv soluționarea problemelor legate de managementul riscurilor, detectarea cazurilor de fraudă și efectele produse în ce privește coordonarea acestor tranzacții de către managementul companiilor între două sau mai multe companii afiliate.

În acest sens, am încercat acoperirea cât mai completă a diferențelor și dificultăților întâmpinate în procesul de audit în cazul tranzacțiilor cu părțile afiliate comparativ cu tranzacțiile efectuate cu terții. Studiul a fost bazat pe observațiile și concluziile evidențiate în literatură respectiv articole de specialitate publicate pe tema prețurilor de transfer și direcțiile care trebuie urmate în cazul procesului de audit financiar al societăților care desfășoară acest tip de tranzacții. Au apărut factori adiționali în cazul auditării acestor societăți, de care va trebui să se țină cont astfel încât nici un factor să nu influențeze corectitudinea și acuratețea rezultatelor raportului final de audit.

Primul capitol se încheie cu o analiză bibliometrică a celor mai relevante lucrări publicate care au tratat ca subiect tranzacțiile cu părțile afiliate, riscurile și auditul acestora.

În **capitolul doi** am analizat relațiile cu părțile afiliate din punct de vedere fiscal transpuse prin prețurile de transfer și analiza funcțională ca parte a dosarului prețurilor de transfer, identificarea în cadrul analizei funcționale a riscurilor asociate pe ramurile de activitate din care fac parte companiile analizate și politicile adoptate de către acestea astfel încât toate aceste tranzacții intra-grup să fie tratate respectând principiile transparenței. Pentru a nu se încălca independența companiei și respectarea intereselor acesteia precum și a legislației naționale și internaționale, în momentul prezentării informațiilor acționarilor și investitorilor potențiali, acestora să le fie cât mai clare aceste informații RPT și de un real folos în luarea deciziilor pe termen lung.

Obiectivul acestui capitol este de a prezenta analiza riscului ca etapă importantă în analiza funcțională a prețurilor de transfer. În stabilirea acestora, riscurile se referă la potențialul unor evenimente sau circumstanțe neașteptate ce afectează profitabilitatea unei tranzacții. Există diferite tipuri de riscuri asociate cu prețurile de transfer, inclusiv riscuri financiare, operaționale, juridice și reputaționale iar analiza riscului poate influența semnificativ alegerea metodei adecvate de stabilire a acestora.

Studiul realizat este bazat pe observațiile și concluziile evidențiate în literatură, respectiv articolele de specialitate publicate pe tema analizei funcționale, analiza de comparabilitate, prețuri de transfer, Analiza FAR (funcții, active și riscuri) și scopul său este de a aduce claritate asupra etapei de analiză a riscurilor, etapă de importantă majoră în analiza funcțională a prețurilor de transfer, influențând semnificativ alegerea metodei adecvate de stabilire a acestora.

Pentru a obține datele mai sus menționate am realizat un studiu descriptiv a unui număr de 40 de articole. Acestea au fost selectate din bazele de date internaționale referitoare la studii privind identificarea cercetărilor la nivel internațional, dar și la nivel național. Perioada aleasă a fost 2004-2022

iar criteriul de selecție a fost existența expresiilor “Functions, Assets And Risk (FAR)”, “Functions”, “Risks”, “Assets”, “Transfer pricing”.

Ca parte a analizei funcționale, riscurile asociate tranzacției sunt identificate, evaluate și cuantificate. Aceasta cuprinde o analiză a nivelului de risc asumat de către fiecare entitate implicată în tranzacție, o evaluare a impactului potențial al riscurilor asupra profitabilității tranzacției. Pe baza acestei analize poate fi necesară ajustarea metodei prețurilor de transfer pentru siguranța alocării corespunzătoare a riscurilor între entitățile implicate în tranzacție.

Pe viitor unele jurisdicții fiscale pot solicita companiilor informații detaliate despre riscurile asociate tranzacțiilor cu părțile afiliate și proceduri pentru gestionarea acestora în vederea creșterii transparenței operațiilor și identificării timpurii a impactului lor asupra mediului economic.

Selectarea metodei de determinare a prețurilor de transfer trebuie să ia în considerare nivelul de risc asociat tranzacției, precum și funcțiile îndeplinite, activele utilizate și riscurile asumate de fiecare entitate implicată în tranzacție. Unele metode de stabilire a prețurilor de transfer, cum ar fi metoda prețului necontrolat comparabil, pot fi mai adecvate pentru tranzacțiile cu niveluri scăzute de risc, în timp ce alte metode, cum ar fi metoda împărțirii profitului, pot fi mai adecvate pentru tranzacțiile cu niveluri mai mari de risc.

Subcapitolul dedicat analizei funcționale din cadrul capitolului doi reprezintă opinia autorului asupra abordărilor metodologice a analizei riscului ca parte a analizei funcționale, prezentate în manualul practic privind prețurile de transfer pentru țările în curs de dezvoltare 2021 și își dorește să atragă atenția asupra importanței nivelului de risc alocat, asumat și asociat tranzacțiilor controlate, astfel încât companiile să se poată asigura că aranjamentele lor privind prețurile de transfer sunt echitabile, transparente și respectă reglementările relevante. De asemenea, lucrarea vine în sprijinul profesioniștilor subliniind importanța urmăririi riscurilor identificate, alocate și asumate în această etapă cu impact în formarea prețurilor de transfer și de asemenea cu impact direct asupra profitabilității tranzacțiilor implicate. De asemenea urmărim să identificăm factori care pot să apară și să afecteze calitatea realizării raportului privind prețurile de transfer.

Capitolul trei se referă la analiza tranzacțiilor cu părțile afiliate raportate de companiile românești atât din punct de vedere al conținutului, cât și centralizat privind situația raportărilor efectuate conform cerințelor legale.

În cadrul primului studiu de caz prezentat în capitolul trei privind raportarea tranzacțiilor semnificative cu părțile afiliate ale companiilor listate la Bursa de Valori București am realizat o sinteză

a evoluției legislației aprobate în România și o grupare a informațiilor evidențiate în rapoartele curente publicate de entități și respectiv rapoartele anuale pe perioada 2017-2019, pentru a identifica aspectele relevante în cadrul proceselor de raportare și publicare în cazul societăților care desfășoară acest tip de tranzacții. Eșantionul este format din companiile din domeniul energiei listate la Bursa de Valori București, cuprinse în indicele BET, la care statul este acționar majoritar.

Al doilea studiu de caz privind analiza gradului de raportare a tranzacțiilor cu părțile afiliate cuprinde o sinteză a reglementărilor specifice în România, precum și o centralizare a informațiilor evidențiate în rapoartele curente publicate de entități și, respectiv, rapoartele anuale, semestriale ale auditorilor pe perioada 2017-2023, cu scopul de a identifica aspectele de care trebuie să se țină cont în cazul procesului de raportare și publicare precum și gradul de conformare.

Capitolul patru tratează identificarea factorilor care afectează calitatea auditului și raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate și pot ghida managerii în evaluarea resurselor necesare misiunilor de audit financiar. În plus, prin identificarea factorilor critici legați de calitatea auditului, este posibil să se controleze și să se gestioneze mai bine procesul de audit și astfel să se mărească eficiența auditului. Deși unele riscuri pot fi imposibil de eliminat sau chiar de influențat, riscurile semnificative din punct de vedere economic sunt esențiale pentru succesul sau eșecul operațiunilor comerciale și prin urmare, întreprinderile comerciale alocă în general resurse substanțiale pentru gestionarea oportunităților semnificative de afaceri și a riscurilor lor inerente.

În studiu de caz prezentat în capitolul patru privind prezentarea aspectelor cheie de audit cu privire la tranzacțiile cu părți afiliate în cazul societăților listate la bursele europene, rezultatele pe domenii de activitate confirmă faptul că, la instituțiile financiare, auditorii au considerat tranzacțiile cu părți afiliate un aspect-cheie important.

Suplimentar, auditorul trebuie să cuprindă în raportul său aspectele-cheie din audit detectate, să le comunice pe cele care, în opinia lor profesională, au cea mai mare importanță în auditul situațiilor financiare ale perioadei curente. În acest context, scopul capitolului patru este de a identifica rapoartele în care auditorii financiari au considerat tranzacțiile părților afiliate privind situațiile financiare ale companiilor o chestiune-cheie de audit (KAM) și care a fost abordarea în evaluarea acestui aspect.

Rezultatele studiilor empirice privind impactul RPT-urilor asupra performanței firmei sunt încă neconcludente. Având în vedere aceste dovezi privind impactul RPT-urilor asupra performanței firmei, studiul de caz din cadrul **capitolului cinci** privind relația dintre indicatorii care evidențiază tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța financiară a companiilor încearcă să ofere dovezi empirice suplimentare

pe acest subiect și să răspundă la întrebarea: Există o legătură directă între tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța companiei? Pentru atingerea acestui obiectiv am creat un model econometric pe baza datelor culese din rapoartele anuale ale companiilor nefinanciare listate la Bursa de Valori București care au raportat tranzacții cu părți afiliate. Eșantionul analizat a cuprins 44 de companii distincte, care au prezentat tranzacțiile cu părțile afiliate în notele la situațiile financiare anuale. Perioada aleasă a fost de șase ani, respectiv 2017-2022, primul an din interval corespunzând primului an de aplicare al legii nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață.

În ultima parte a tezei am prezentat concluzii, limitări, implicații și sugestii privind direcțiile viitoare de cercetare. Câteva din limitările prezentate constau în bibliografia restrânsă pe partea de analiză bibliometrică privind tema tezei, eșantioanele analizate au cuprins doar companii mari cotate la Bursa de Valori, fără a include companii mici. Datele utilizate au fost culese manual, ceea ce implică riscul unui potențial de eroare în rezultatele obținute. O direcție viitoare de cercetare poate constă în efectuarea unei analize comparative, care să includă practici din țări diferite cu nivel de dezvoltare economică similară. Una din recomandările sugerate este luarea în considerare a implementării unui sistem automatizat de evaluare a tranzacțiilor cu părțile afiliate, inclusiv crearea unei baze de date comune între autorităților fiscale și companii în vederea ușurării obținerii comparabilității termenilor acestor tranzacții.

În general, ideea care stă la baza principiului concurenței este încercarea de a plasa tranzacțiile, atât necontrolate, cât și controlate, în condiții egale în ceea ce privește avantajele (sau dezavantajele) fiscale pe care le creează. Acest lucru se realizează prin compararea prețurilor și a altor condiții ale unei tranzacții cu părți afiliate cu prețurile și alte condiții ale tranzacțiilor necontrolate comparabile între părți neafiliate.

Sinteza concluziilor rezultate din teza de doctorat

Subiectul prețurilor de transfer este o problemă de cercetare pe scară largă, care a fost în trecut și este și acum o provocare pentru economia digitală (OCDE, 2020). Este logic că, atunci când se încearcă să se găsească un răspuns acceptabil și adecvat la această problemă, este și va fi întotdeauna necesară cooperarea reciprocă între comunitatea de cercetare, experții din practică și administrațiile financiare, precum și între țări. Pentru a găsi o soluție, este necesar să se înțeleagă starea de fapt, situația curentă și să se identifice atât deficiențele, cât și posibilitățile. Analiza cantitativă și calitativă, analiza bibliometrică, cercetarea teoretică și empirică precum și analiza cu ajutorul unui model econometric care au stat la baza cercetării prezentei tezei de doctorat cu titlul „Riscuri și responsabilități în raportarea

și auditul financiar al tranzacțiilor cu părțile afiliate” au făcut posibilă obținerea răspunsurilor la următoarele întrebări:

Q1. Care au fost perspectivele în cercetările anterioare referitoare la tranzacțiile cu părțile afiliate și raportarea acestora?

Analiza bibliometrică efectuată cu ajutorul Rstudio Biblioshiny și prezentată în capitolul 1, a confirmat faptul că tema tranzacțiilor cu părțile afiliate și partea de audit legată de aceste tranzacții este una neexplorată suficient și rămâne de actualitate deschizându-se direcții noi de cercetare.

Analiza cuvintelor cheie, precum și împărțirea acestora în grupe au evidențiat noile direcții de cercetare. Cercetarea abordează tranzacțiile cu părțile afiliate din următoarele perspective: teoriile privind impozitarea prețurilor de transfer în cadrul cărora se află teoriile prețurilor de transfer, utilizarea frauduloasă a prețurilor de transfer, precum și subiecte în care prețurile de transfer au legătură cu sustenabilitatea, inovația și etică. Bibliografia selectată a fost restrânsă și cercetarea pe tema riscurilor și responsabilităților privind raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate este insuficientă.

Q2. Care sunt dificultățile companiilor la întocmirea unui raport privind prețurile de transfer și analiza comparabilității tranzacțiilor?

Din capitolul doi ajungem la concluzia că principala problemă cu care se confruntă contribuabilii în întocmirea unui raport privind prețurile de transfer este lipsa unei metodologii unificate de întocmire a documentelor de raportare, în special, în ceea ce privește analiza economică și funcțională, precum și informația insuficientă, în unele regiuni - lipsa de date privind informațiile comparabile, acorduri.

O altă problemă sunt dificultățile în obținerea de informații, date relevante pentru comparații, găsirea companiilor comparabile din punct de vedere al naturii activității lor, dimensiune, riscuri asumate și alți factori relevanți.

Un alt aspect ar fi reglementările prea complexe și modificate frecvent ceea ce poate constitui un obstacol pentru companii în a ține pasul cu toate cerințele legislative

Ca domeniu promițător al cercetărilor ulterioare, este recomandabil să se ia în considerare posibilitatea dezvoltării și implementării unui sistem automat de evaluare a tranzacției pentru conformitatea prețului acesteia cu principiul de concurență bazat pe îmbunătățirea informațiilor și a suportului analitic al administrării prețurilor de transfer, inclusiv prin crearea unei singure baze de date unificate pentru a determina comparabilitatea termenilor tranzacției.

Q3. Care este stadiul recent al conformării la cerințele legale de raportare a tranzacțiilor cu părțile afiliate ale companiilor listate la Bursa de Valori București?

Tranzacțiile cu părțile afiliate reprezintă chestiunile contabile care necesită nu doar o perioadă mai lungă de timp pentru analiză, ci și un anumit nivel de atenție din partea auditorului și conducerii companiei, cu un impact semnificativ asupra situațiilor financiare,

Deși legislația a adus completări în raportarea tranzacțiilor semnificative și a impus obligativitatea auditării, scopul nu este totuși atins conform datelor prezentate în studiul din capitolul trei, iar auditarea este folosită în special pentru informarea conducerii companiei și a investitorilor interesați și nu pentru a evidenția neraportarea tranzacțiilor semnificative. Rapoartele de audit au fost limitate în valoare în ceea ce privește opiniile de audit iar pentru a depăși această problemă, multe autorități de reglementare din întreaga lume au implementat mai multe reforme pentru a crește valoarea și relevanța acestor rapoarte.

Se impune ca societățile să implementeze un regulament, o politică internă care prevede responsabilizarea consiliului de conducere, respectiv un proces intern pentru gestionarea corectă a tranzacțiilor cu părți afiliate și o metodă de verificare a cunoașterii normelor legale de către cei implicați precum și numirea unei persoane responsabile cu monitorizarea acestor tipuri de tranzacții.

Q4. Care este importanța acordată de auditori asupra tranzacțiilor cu părțile afiliate și cum sunt prezentate în rapoartele acestora?

Concluziile la care am ajuns prin intermediul studiului de caz „Dezvăluirea aspectelor cheie de audit din capitolul patru: dovezi ale societăților europene listate cu privire la tranzacțiile cu părți afiliate” ne ajută să răspundem la această întrebare prin examinarea rapoartelor grupate după tipul de auditori, opinia acestora, anul, țara și domeniile de activitate. Atunci când sunt comunicate, aceste rapoarte necesită atenție pentru formularea optimă, datorită aspectelor de risc semnificative evaluate de auditor și datorită impactului lor asupra situațiilor financiare.

Auditorii au identificat tranzacțiile cu părți afiliate ca aspecte cheie de audit, iar rezultatele obținute sunt în concordanță cu cercetările anterioare dar au o parte de unicitate deoarece nu am găsit nici un cercetător să analizeze acest tip de aspect-cheie.

Rezultatele pe domenii de activitate confirmă faptul că, la instituțiile financiare, organizate ca și grupuri financiare, era de așteptat ca auditorii să considere tranzacțiile cu părți afiliate un aspect-cheie important

Q5. Care este legătura între tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța companiei?

În Studiul de caz din capitolul 5 cu privire la relația dintre indicatorii care evidențiază tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța financiară a companiilor în urma aplicării modelului econometric asupra bazei de date analizate a evidențiat că, da, există o relație între indicatorii de performanță financiară și tranzacțiile cu părțile afiliate. Creșterea ponderii datoriilor către părțile afiliate în totalul datoriilor companiilor poate conduce la o performanță financiară mai scăzută conform cercetării. Este important ca tranzacțiile cu părțile afiliate să fie transparente și justificate atât în fața autorităților fiscale cât și a investitorilor sau a altor părți interesate.

Contribuții formulate în urma cercetării științifice

Originalitatea acestei teze o reprezintă însăși studiul tranzacțiilor cu părțile afiliate din perspectiva riscurilor și responsabilităților în raportarea și auditul financiar, acest studiu devine de o importanță covârșitoare pentru asigurarea și transparența unei afaceri. Alegerea studiilor de caz analizate în cadrul tezei din prisma direcțiilor de cercetare dă o altă notă de originalitate. Aceste cercetări au dus la identificarea modului în care aceste tranzacții pot influența situațiile financiare și reputația companiilor și la creionarea unor direcții bune de reglementare a proceselor pentru gestionarea riscurilor și raportarea corectă a acestor tranzacții.

O primă contribuție este prezentată în capitolul unu, reprezentată de cercetarea sistematică a literaturii referitoare la tranzacțiile cu părțile afiliate, grupate din mai multe puncte de vedere:

- Recenzia literaturii având în vedere doar articole legate de tranzacțiile cu părți afiliate responsabilități și riscuri în raportarea financiară;
- Analiza condițiilor în care tranzacțiile cu părți afiliate îmbunătățesc performanța companiilor. În timp ce tranzacțiile cu părți afiliate sunt asociate negativ cu performanța firmei iar o parte din studiile analizate au încercat să demonstreze contrariul și anume că aceste tranzacții pot duce la creșterea performanței prin eliminarea riscurilor asociate ramurii de activitate din care fac parte și asumarea responsabilității de către cei însărcinați cu guvernarea.
- Evidențierea nivelului de informații referitoare la tranzacțiile cu părțile afiliate prezentate în cadrul situațiilor financiare prin identificarea unor noi factori de influență, cum ar fi industria în care operează companiile analizate, calitatea managementului.

- Identificarea unor cerințe suplimentare de raportare cu privire la caracteristicile activității pentru ca acele părți afiliate să își îmbunătățească înțelegerea naturii, riscurile și responsabilitățile din spatele tranzacțiilor cu părți afiliate dezvăluite.

Analiza bibliometria din cadrul aceluiași capitol unu este originală, fiind printre puținele analize cu privire la această temă care poate fi utilă în selectarea celor mai potrivite reviste pentru publicarea cercetărilor viitoare, sau pentru selectarea celor mai bune lucrări într-o librărie de articole necesare unei noi cercetări și de asemenea este foarte necesară înțelegerii domeniului RPT-urilor și stadiul actual a cercetărilor precum și direcțiile viitoare.

Aportul propriu prin intermediul studiu cuprins în capitolul 2 al tezei „Analiza riscurilor parte a analizei funcționale, componenta cheie în selectarea metodei de stabilire a prețurilor de transfer” a fost de a lărgi discuția pe tema prețurilor de transfer, atrăgând atenția situației din țările în curs de dezvoltare cum a fost și țara noastră, precum și de a oferi un rezumat al reglementărilor legale actualizate a prețurilor de transfer în România.

Deoarece principalele probleme pe care le-am identificat rămân dificultățile în obținerea de informații fiabile pentru comparații, precum și lipsa unei metodologii unificate pentru analiza FAR care să dezvăluie substanța economică a tranzacțiilor controlate și deoarece am dorit îmbunătățirea și dezvoltarea mecanismului de management al prețurilor de transfer în România, am propus o variantă a abordării metodologice a analizei FAR, precum și dezvoltarea abordării propuse în Manualul practic privind prețurile de transfer pentru țările în curs de dezvoltare 2021 prin abordarea acestei analize în teza, analiza cu care aducem un alt element de originalitate.

Studiul de caz privind raportarea tranzacțiilor semnificative cu părțile afiliate ale companiilor din domeniul energiei listate la Bursa de Valori București din capitolul trei a dezvăluit că deși legislația a adus completări în raportarea tranzacțiilor semnificative și a impus obligativitatea auditării, prin cercetarea efectuată am identificat lacunele în punerea în practică a acestora pentru a veni în sprijinul mediului de afaceri și instituțiilor de reglementare, prin atragerea atenției cu privire la ce anume se poate îmbunătăți. Acest studiu este original prin recomandările pe care le propune ca urmare logică a constatărilor efectuate și anume implementarea unui cadru de guvernantă solid care să asigure supravegherea și raportarea adecvată a tranzacțiilor, elaborarea și aplicarea unor politici clare prin care să se stabilească criterii și proceduri precise care să conducă la reducerea riscul de conflict de interes și practici neconforme, la asigurarea unor politici clare cu respectare normelor de aplicare și la desemnarea

unei persoane instruite care sa înțeleagă importanța tranzacțiilor cu părțile afiliate si să promoveze conformitatea si transparența lor.

Studiul de caz din capitolul 4 atrage atenția, că deși toți auditorii trebuie să aibă capacitatea de a transmite informații, astfel încât utilizatorii să obțină o perspectivă clară asupra riscurilor semnificative identificate, a calității controalelor interne, a sistemelor de management al riscurilor pe care compania le-a implementat și a calității politicilor sale contabile, majoritatea utilizatorilor consideră că un nivel semnificativ al credibilității raportului de audit provine din prestigiul și reputația firmei de audit. Originalitatea acestui studiu contă în unicitatea sa, în sensul că nu a fost identificată vreo cercetare care să fi abordat studiul aspectelor cheie de audit din prisma tranzacțiilor cu părțile afiliate cu toate că acestea sunt considerate mecanisme de fraudă și conflict de interese și studiul a dezvăluit că și auditorii le-au pus pe lista aspectelor cheie dându-le atenția cuvenită.

Contribuțiile studiului privind relația dintre indicatorii care evidențiază tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța financiară a companiilor din cadrul capitolului cinci constau în îmbogățirea literaturii academice și literaturii existente privind tranzacțiile cu părțile afiliate, raportarea acestora, precum și riscurile în auditul financiar, oferind informații suplimentare părților interesate, Prin acest studiu s-a reușit confirmarea unor ipoteze aduse de cercetările anterioare privind relația dintre performanța companiilor și tranzacțiile cu părțile afiliate.

Rezultatele cercetării au implicații teoretice și practice. Pe de o parte, la nivel academic, este o cercetare extinsă care prezintă situații reale din practică, iar cercetătorii pot folosi datele în studiile viitoare. Pe de altă parte, din perspectiva practică, atât a profesiei de audit, cât și din punctul de vedere al utilizatorilor, raportarea cât mai detaliată a tranzacțiilor cu părțile afiliate ar încuraja o mai bună comunicare și ar contribui la reducerea asimetriei informaționale.

Limitări, implicații și direcții viitoare de cercetare

O limitare cu impact puternic în analiza bibliometrică din capitolul unu este acela ca că unul sau doi autori au contribuit la acest gen de analiză bibliometrică, prin lucrările pe care le-au publicat pe teme foarte apropiate tranzacțiilor cu părțile afiliate și anume prețurile de transfer dar nici un autor nu a abordat această analiză din perspectiva auditului și a riscurilor și responsabilităților pe care le implică aceste tranzacții. Bibliografia este foarte restrânsă și cercetarea de acest gen este foarte la început în acest domeniu al tranzacțiilor cu părțile afiliate.

Una dintre limitările din studiu prezentat tot în capitolul unu este dată de faptul că societățile din eșantionul analizat erau companii mari cotate la bursă sau companii publice și concluziile trase nu pot fi extrapolate la restul companiilor care dețin astfel de tranzacții în portofoliul lor. Ar fi interesant să includem și acest segment de societăți considerat probabil neglijabil, în studiile viitoare de cercetare .

O limitare legată de analiza riscurilor din cadrul capitolului al doilea este legată de lipsa unei metodologii unificate de întocmire a documentelor de raportare, în special, în ceea ce privește analiza economică și funcțională, precum și informația insuficientă, în unele regiuni - lipsa de date privind informațiile comparabile, acorduri.

Una dintre recomandările sugerate de noi ca urmare a analizei a fost să se ia în considerare posibilitatea dezvoltării și implementării unui sistem automat de evaluare a tranzacțiilor pentru conformitatea prețului tranzacției cu concurența, inclusiv crearea unei baze de date unice între autoritățile fiscale și companiile implicate în tranzacții, pentru a determina mai ușor comparabilitatea termenilor tranzacției pentru o creștere a transparenței.

Limitele cercetărilor cuprinse în capitolul 3 au constau în numărul redus de companii incluse în eșantion, precum și din faptul că datele au fost culese manual, existând riscul ca unele informații să nu fi fost luate în considerare. În cercetările viitoare se va extinde eșantionul analizat, precum și natura tranzacțiilor, prin includerea și a celor care se referă la raportarea împrumuturilor, tranzacțiilor financiare între părțile afiliate de orice fel și tranzacțiilor între persoanele de conducere și membrii familiilor acestora. De asemenea se vor include în studiu și alte variabile care să conducă la crearea unui model econometric privind factorii care pot influența raportarea tranzacțiilor cu părțile afiliate.

Limita studiului prezentată în capitolul patru constă în faptul că a fost folosită o singură bază de date, iar rapoartele din eșantion sunt publicate doar în această bază de date. O altă limitare este dimensiunea eșantionului, cercetarea fiind concentrată doar pe companiile europene. Direcțiile viitoare de cercetare pot fi concretizate într-o analiză cantitativă, prin construirea unui model econometric care să conțină variabila dependentă „aspecte cheie de audit”, iar variabilele independente pot fi cei mai semnificativi indicatori obținuți pe baza analizei efectuate în acest studiu.

Limitele studiului privind relația dintre indicatorii care evidențiază tranzacțiile cu părțile afiliate și performanța financiară a companiilor din cadrul capitolului cinci sunt date de numărul companiilor incluse în eșantion, iar identificarea manuală a datelor colectate nu a fost deloc facilă și deci modelul propus se poate să nu ia în considerare toți factorii de influență posibili.